

Šestnáctá Mezinárodní olympiáda v lingvistice

Praha (Česko), 26.–30. července 2018

Úlohy soutěže jednotlivců

Pravidla psaní řešení úloh

Nepřepisujte úlohy. Řešte každou úlohu na zvláštním listě (nebo listech) papíru. Na každém listě napište číslo úlohy, číslo Vašeho místa a Vaše příjmení. Jenom v tomto případě může být garantováno přesné hodnocení Vaší práce.

Odpovědi musí být odůvodněny. I naprosto správná odpověď bude ohodnocena nízkým počtem bodů, pokud nebude obsahovat odůvodnění.

Úloha č. 1 (20 bodů). Je dáno několik slov v kříkštině a jejich odpovídající překlady do češtiny. Symbol [ˀ] označuje přízvuk:

| | | | |
|-------------|---------------------------|-----------------|---------------------------|
| [cokó] | <i>dům</i> | [imahicíta] | <i>pohlídat</i> |
| [cá:lo] | <i>pstruh</i> | [inkosapitá] | <i>prosit</i> |
| [sókca] | <i>pytel</i> | [tapassó:la] | <i>sekáč</i> |
| [wa:kocí] | <i>tele</i> | [akkopánka] | <i>hraní</i> |
| [pocóswa] | <i>sekera</i> | [cokpilá:pilá] | <i>lelek křiklavý</i> |
| [famí:ca] | <i>meloun</i> | [tokna:photí] | <i>peněženka</i> |
| [yanása] | <i>bizon</i> | [co:kakiḥtítá] | <i>učení</i> |
| [iyanawá] | <i>jeho/její tvář</i> | [ḥafotaháya] | <i>dýně</i> |
| [hí:spákwa] | <i>drozd stěhovavý</i> | [itiwanayipíta] | <i>svázat se navzájem</i> |
| [aklowahí:] | <i>bláto</i> | [ipahankatíta] | <i>počítat nás</i> |
| | [pokkoḥakkoakkopankacóko] | | <i>basketbalová hala</i> |

Označte přízvuk:

| | | | |
|--------------|------------------|----------------|---------------------|
| [ifa] | <i>pes</i> | [ifoci] | <i>štěně</i> |
| [nâ:naki] | <i>věci</i> | [sâ:sakwa] | <i>husa</i> |
| [aktopa] | <i>most</i> | [hoktaki] | <i>ženy</i> |
| [wanayita] | <i>svázat</i> | [awanayita] | <i>přivázat</i> |
| [isiskitoci] | <i>sklenička</i> | [a:tamihoma] | <i>kapota</i> |
| [honanta:ki] | <i>muži</i> | [ilitohtaḥita] | <i>zkřížit nohy</i> |

⚠ Kříkština (maskogi) náleží do maskogijské rodiny. Má asi 4 500 mluvčích ve státě Oklahoma, USA.

[ḥ] je souhláska. Symbol [ˀ] označuje klesající tón. Symbol [:] značí, že předchozí samohláska je dlouhá.

—Aleksejs Peguševs

Úloha č. 2 (20 bodů). Je dáno několik vět v hakhunštině a jejich odpovídající překlady do češtiny:

1. **ŋa ka kɣ ne** — *Jdu?*
2. **nɣ ʒip tuʔ ne** — *Spal jsi?*
3. **ŋabə ati lapkʰi tɣʔ ne** — *Viděl jsem ho?*
4. **nirum kəmə nuʔrum cʰam ki ne** — *Známe vás?*
5. **nɣbə ŋa lapkʰi rɣ ne** — *Vidíš mě?*
6. **tarum kəmə nɣ lan tʰu ne** — *Bili tě?*
7. **nuʔrum kəmə ati lapkʰi kan ne** — *Vidíte ho?*
8. **nɣbə ati cʰam tuʔ ne** — *Znal jsi ho?*
9. **tarum kəmə nirum lapkʰi ri ne** — *Vidí nás oni?*
10. **ati kəmə ŋa lapkʰi tʰɣ ne** — *Viděl mě?*

(a) Přeložte do češtiny:

1. **nɣ ʒip ku ne**
2. **ati kəmə nirum lapkʰi tʰi ne**
3. **tarum kəmə nuʔrum cʰam ran ne**
4. **nirum kəmə tarum lan ki ne**
5. **nirum kəmə nɣ cʰam tiʔ ne**
6. **nirum ka tiʔ ne**

(b) Přeložte do hakhunštiny:

7. *Bil jsem tě?*
8. *Viděli mě?*
9. *Zná tě?*
10. *Spíte?*

△ Hakhunština náleží do větve sal sinotibetské rodiny. Má asi 10 000 mluvčích v nejvýchodnějším cípu Indie a sousedících oblastech Myanmaru.

ə a ɣ jsou samohlásky. cʰ, kʰ, ŋ, tʰ, ʒ a ʔ jsou souhlásky.

—Petr Arkadijev

Úloha č. 3 (20 bodů). Je dáno několik slov v jazyce terena ve dvou různých tvarech (1. os. jedn. č., *můj ... nebo já ...*; 2. os. jedn. č., *tvůj ... nebo ty ...*), a jejich odpovídající překlady do češtiny. Některé tvary chybí.

| 1. os. jedn. č. | 2. os. jedn. č. | | 1. os. jedn. č. | 2. os. jedn. č. | |
|--------------------|--------------------|------------------------|---------------------|---------------------|--------------------------|
| îmam | îme | <i>muž (manžel)</i> | enjóvi | yexóvi | <i>starší sourozenec</i> |
| mbího | ¹ | <i>jít</i> | noínjoa | ⁸ | <i>vidět to</i> |
| yónom | yéno | <i>chodit</i> | vanénjo | ⁹ | <i>koupit</i> |
| mbôro | peôro | <i>kalhoty</i> | mbepékena | pipíkina | <i>buben</i> |
| ndûti | tiûti | <i>hlava</i> | ongóvo | yokóvo | <i>žaludek, duše</i> |
| âyom | yâyo | <i>bratr ženy</i> | rembéno | ripíno | <i>košile</i> |
| ² | pîyo | <i>zvíře</i> | nje'éxa | xi'íxa | <i>syn/dcera</i> |
| yénom | ³ | <i>žena (manželka)</i> | ivándako | ivétako | <i>sedět</i> |
| mbûyu | piûyu | <i>koleno</i> | mbirítauna | piríteuna | <i>nůž</i> |
| njúpa | xiûpa | <i>maniok</i> | mómindi | ¹⁰ | <i>být unavený</i> |
| ⁴ | yéno | <i>matka</i> | njovó'i | xevó'i | <i>čepice</i> |
| nênem | nîni | <i>jazyk</i> | ngónokoa | kénokoa | <i>potřebovat to</i> |
| mbâho | peâho | <i>ústa</i> | ínzikaxovoku | ¹¹ | <i>škola</i> |
| ndâki | teâki | <i>paže</i> | ¹² | yôxu | <i>dědeček</i> |
| vô'um | veô'u | <i>ruka</i> | íningone | ínikene | <i>přítel</i> |
| ngásaxo | ⁵ | <i>cítit zimu</i> | vandékena | vetékena | <i>kánoe</i> |
| njére | ⁶ | <i>strana</i> | óvongu | yóvoku | <i>dům</i> |
| mônzi | meôhi | <i>hračka</i> | ¹³ | nîwo | <i>synovec</i> |
| ndôko | ⁷ | <i>zátylek</i> | ánzarana | ¹⁴ | <i>motyka</i> |
| ímbovo | ípevo | <i>oblečení</i> | nzapátuna | hepátuna | <i>bota</i> |

(a) Vyplňte mezery.

(b) Některá terenská slova jsou vypůjčena z portugalštiny, brazilského národního jazyka. Jedním takovým příkladem je výše uvedené slovo 'bota' (← port. *sapato*). Portugalské vypůjčky se v terenštině někdy chovají zvláště.

| 1. os. jedn. č. | 2. os. jedn. č. | |
|-----------------|-----------------|--|
| lám̂bina | leá̂pina | <i>tužka (← port. <i>láp̂is</i>)</i> |
| | leátana | <i>plechovka (← port. <i>lata</i>)</i> |
| | keá̂pana | <i>plášť (← port. <i>capa</i>)</i> |

1. V jakém ohledu se tato slova liší od domácích terenských?

2. Přeložte do jazyka terena: *moje plechovka, můj plášť*.

⚠ Jazyk terena náleží do bolívijsko-paranské větve arawacké rodiny. Má asi 15 000 mluvčích v Brazílii.

' je souhláska (tzv. ráz). **x** = š. **y** = j. **nj** = nž. **m** na konci slova značí, že se celé slovo vyslovuje nosově. Symbol ^ značí, že samohláska je prodloužená a vyslovené s klesající úrovní hlasu. Symbol ' značí, že následující souhláska je prodloužená. —*Andrej Nikulin*

Úloha č. 4 (20 bodů). Je dáno několik slovních spojení v horské arapeštině a jejich odpovídající překlady do češtiny:

| | |
|--|----------------------|
| 1. biaruh atuh araruh | 3 cukrové třtiny |
| 2. nybat biabys juhurubys | 6 vajec |
| 3. anowip biabys bøbys | 8 betelových oříšků |
| 4. biogu nybat atuh araruh | 9 cukrových třtin |
| 5. anowip biagas atugas atug baigas | 10 plátů ságové kůry |
| 6. biogu atut atub juhurubys | 13 vajec |
| 7. wiwis atug baigas | 13 plátů ságové kůry |
| 8. wiwis biabys bøbys | 14 betelových oříšků |
| 9. biogu atugu biogu biaruh atuh araruh | 23 cukrové třtiny |
| 10. araman biabys bøbys | 26 betelových oříšků |
| 11. anowip biabys juhurubys | 26 vajec |

(a) Jeden lingvista, který data zkoumal, si nejdřív myslel, že ve třech z výše uvedených příkladů chybí slovo *X*. Ovšem po dalším studiu tohoto jazyka lingvistovi došlo, že slovo *X* je většinou možné prostě vynechat, protože je lze odvodit z kontextu. Uveď slovo *X*. Ve kterých třech příkladech si lingvista myslel, že chybí? Jakým způsobem je odvoditelné z kontextu?

(b) Přeložte do češtiny:

12. **biabys atub bøbys**
13. **atub juhurub**
14. **nybat atuh araruh**
15. **biagas atugas biagas baigas**
16. **wiwis baigas**

(c) Přeložte do horské arapeštiny:

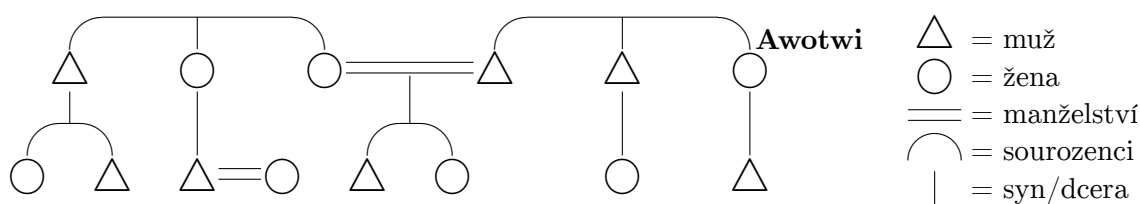
17. 4 betelové oříšky
18. 11 vajec
19. 20 vajec
20. 25 plátů ságové kůry

⚠ Horská arapeština (bukijip) náleží do torricellijské rodiny. Má asi 15 000 mluvčích na Papui-Nové Guineji.

Betelové oříšky jsou ve skutečnosti semínka jistého druhu palmy. —*Aleksejs Peguševs*

Úloha č. 5 (20 bodů). Tři příbuzní akanští muži níže představují sami sebe a některé další členy své rodiny (viz rodokmen):

1. **Yefre me Enu. Yefre me banom Thema ne Yaw ne Ama. Yefre me yere Kunto. Yefre me nuanom Awotwi ne Nsia. Yefre me wɔfaase Berko.**
2. **Yefre me Kofi. Yefre me nua Esi. Yefre me agya Ofori. Yefre me sewaanom Dubaku ne Kunto. Yefre me sewaabanom Yaw ne Ama ne Kobina.**
3. **Yefre me Kobina. Yefre me enanom Dubaku ne Kunto. Yefre me nuanom Yaw ne Ama. Yefre me wɔfa Ofori. Yefre me yere Efua.**



(a) Doplň do rodokmenu jména.

(b) Zde je několik dalších tvrzení od dvou jiných mužů z této rodiny:

1. **Yefre me Yaw. Yefre me enanom _____ . Yefre me _____ Nsia ne _____ . Yefre me nuanom Thema ne _____ . Yefre me _____ Awotwi. Yefre me _____ Ofori. Yefre me _____ Esi ne _____ . Yefre me _____ Berko.**
2. **Yefre me _____ . Yefre me banom Kofi ne _____ . Yefre me _____ Yaw ne _____ . Yefre me _____ Kunto ne _____ .**

Vyplňte mezery. (Některé mezery obsahují víc než jedno slovo.)

⚠ Akanština náleží do skupiny kwa atlantsko-konžské rodiny. Má asi 8 000 000 mluvčích v Ghaně.
—Ksenija Giljarovová

Redakce: Samuel Ahmed, Božidar Božanov, Cchao Čchi-tchung, Ivan Deržanski (techn. red.), Hugh Dobbs, Dmitrij Gerasimov, Ksenija Giljarovová, Stanislav Gurevič, Gabrijela Hladniková, Boris Iomdin, Cujoši Kobajaši, Bruno L'Astorina, Li Tchähun, Andrej Nikulin, Miina Norviková, Aleksejs Peguševs, Aleksandr Piperski, Marija Rubinštějnová (odp. red.), Daniel Rucki, Artūrs Semeņuks, Pavel Sofroniev, Milena Venevová.

Český text: David Lukeš.

Hodně štěstí!